СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДИЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 220. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 20. вересня, 1924. VOL. XXXII. No. 220. Jersey City, N. J., Saturday, September 20, 1924. THREE CENTS

Юнія за заснованнєм робітничої партії.

АТЛЕНТИК, СИТІ, Ню Джерзі, 18. вересня. — Юнія пломберів заявилася за як найскоршим заснованнєм робітничої партії, якаб заступала в політиці виключно робітничі інтереси.

Юнія покищо ввійшла в переговори з сенатором Ла Фолетом.

СУД ЗАБОРОНЯЄ ПИКЕТОВАННЄ.

ПЕТЕРСОН, Ню Джерзі, 18. вересня. — Місцевий стейтовий суд видав небувалу сувору заборону проти ставлення страйкових сторожів (питет) у теперішному ткалняному страйку.

Заборона викликала здивованнє навіть серед прихильних підприємцям ґазет, і суддя бачився примушеним пояснити опісля, що він не мав на думці мирного пикетовання.

Суд переслухав уже 11 страйкарів, арештованих за невідповідне захованнє при пикетованню та покарав кождого на гривну в сумі 5 долярів. Всіх арештованих за пикетованнє є 107.

ВЕЛИКА ДЕМОНСТРАЦІЯ ЗА ЛА ФОЛЕТОМ В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК, 18. вересня. — Поступовий кандидат сенатор Ла Фолет виголосив тут кандидатську промову в великій сали Медисон Скверу. На салю явилося коло 14,000 слухачів, з чого половина заплатила за свої місця коло 13,000 долярів.

Сенатор звернувся в своїй промові головно проти теперішнього републиканського уряду, котрому закидав скорумпованість, хоча позатим говорив про обі старі партії як подібні до себе як два зерна гороху, На закиди, роблені йому, що він хоче поламати коституцію, він заявив, що він не хоче її ломати, але зміняти за волею народа. Він старався виказати, що великі підприємства обдирають народ на ренті, електриці, телефонах, средствах поживи, ґазоліні, тощо, та що жадна зі старих партій не думає на се дати якунебудь справдішну зараду.

ДЕЙВИС ТЕЖ ПІДНОСИТЬ КОРУПЦІЮ РЕПУБЛИКАНСЬКОГО УРЯДУ.

ШИКАҐО. Илинойс, 18. вересня. — Джан В. Дейвис, демократичний кандидат на уряд президента Злучених Держав, виголосив тут у Дикстер Парк Павилїон-і кандидатську промову до яких 12,000 слухачів.

В своїй промові, часто перериваній оплесками, він звертався головно проти корупції републиканського уряду та впевняв своїх слухачів, що надужиття теперішнього уряду дають йому ґарантію великої зміни при сьогорічних виборах.

ДОМАГАЮТЬСЯ ПРИСКОРЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРОТИ НАДУЖИТЬ В БЮРІ ВЕТЕРАНІВ.

СТ. ПОЛ., 18. вересня. — Американськїй Леґіон приняв на своїй конвенції резолюцію, в якій домагається як найскоршого переведення процесу проти бувшого директора ветеранів полковника Форґса, обжалованого за надужиття підчас урядовання.

КЛЕН УМІШУЄТЬСЯ В ПОЛІТИКУ.

ЛОНҐ БРЕНЧ, Ню Джерзі, 18. вересня. — Ку-Клакс-Клен повіту Монмавту заявляється публично за републиканською кандидатурою Френка Апелбая на конґресмена, а проти кандидатури його противника Вошберна, котрий не хотів відправити свого секретаря, як сього домагався Клен на тій основі, що секретар католик.

ВОЗДУШНА ПОДОРОЖ ДОВКОЛА СВІТА.

МАСКОҐІ, Оклагома, 18. вересня. — Американські летуну, що летять довкола світа, приїхали сюди нині коло пів до шестої години сполудня, перелетівши послідну подорож з Ст. Джосефа, в стейті Месури, що виносить 350 миль, за несповна 4 години.

СУД ПРИКАЗУЄ ЗНИЩИТИ БРОВАР.

ІРІ, Па., 18. вересня. — Федеральний суд західної Пенсилвенії приказав нині знищити маєток і матеріял бровару в Сатервилі, котрий, як доказано на суді, продавав безправно напитки.

Вартість маєтку засудженого підприємства подають на 200,000 долярів.

ЗАСУНУЛАСЯ ГОРА.

ДАНСМУР, Каліфорнія, 18. вересня. — На горі Шасті обсунулося в низ коло 15 квадратових миль. Случилося се в південно-східній частині гори. Наслідком засунення почав валитися каніон Мад Крік-у, який від якогось часу був засипаний болотом і камінюками. Стіни гірського ущілля стали валитися зі страшним гуком та куритися хмарами пороху та копоту.

Населеннє довколичних осель, знаючи, що гора Шаста є вигаслим вульканом, стало припускати, що се вулькан наново обрушився. Богато людий стало виходити з домів та готуватися втікати. Треба було очевидців, щоби їх успокоїли.

ВЕРНУВ ДО ВЯЗНИЦІ ПО ТРОХ РОКАХ.

МИДЕЛТАВН, Ню Йорк, 18. вересня.— Три роки тому назад з місцевої вязниці утік один вязник. Сидів він всего 30 днів за піятику, і мав ще відбути 4 дні своєї кари. Був він так званим довіреним, який за своє добре поведеннє дістає всякі полекші. Зі сеї свободи він скористав.

По три літних безплодних пошукуваннях вязник зявився нині в суді та заявив охоту відбути решту кари й кару, яка йому припаде за втечу. Він заявив, що до сього примушує його совість, яка йому не давала спокою.

ЛЕТНИЧИЙ ОСЯГ.

Вашингтон, 18. вересня — Майор американської армії Карло Спац перелетів нині з Мишиґену до Вашингтону, себто віддлеглість 540 миль, за 3 год.

УГОРЩИНА ЗБИРАЄТЬСЯ СУДИТИ СВОХ ІМІҐРАНТІВ

Будапешт, 18 вересня. — Мадярський уряд збирається судити за державну зраду соціялістичних, радикальних та ліберальних провідників, що виїхали з краю і поза границями ведуть аґітацію проти мадярського диктаторського уряду. Межи обжалованими має бути й граф Карлі, бувший президент мадярської републики.

Мадярські ґазети поза границями краю пояснюють сей крок, як заходи уряду не допустити сих іміґрантів до повороту до краю.

СВЯЩЕННИК ОБЖАЛОВАНИЙ ЗА ОТРОЄННЯ ЖІНКИ.

Маут Вернон, Илинойск, 18. вересня. — Нині арештовано тут під закидом убийства жінки через отроєння Лоренса Гайта, пастора методиської епископальної церкви. Арештованнє наступило після судової секції тіла жінки, яке викрило сліди аршеніку.

ДЕПОРТАЦІЙНЕ СЛІДСТВО ПРОТИ КУЛАЧНОГО БОРЦЯ.

Спеціяльна слідча рада на Елис Айленді веде депортаційне слідство проти відомого арґентинського боксера Фірпа, котрого обжаловують за неморальне поводження підчас подорожи до Злучених Держав. Мав він жити на американськім корабли в одній кабіні з дівчиною, з якою він не був жонатий.

КАТАСТРОФА В КОПАЛЬНІ

Ще в січні минулого року мала місце в копальні „Гуга" в Микульчицьох на Шлеску катастрофа, якої жертвою впало кільканайцятьох робітників. Тіла трох з них добуто по тижневі. По решті копальників загинув і слід бо знищений пожежою шиб не давав доступу для пошукувань. Щойно тепер вдалось дійти до того місця катастрафи. В присутности представників копальняних властей на пятьтесять метрів від місця пожежі найдено тіла 17 копальняників, що виглятали, як мумії. Нещасні лежали в ріжних позиціях, з яких видно, що робітники втікаючи з шибу попадали в простір виповненей димом, в якому моментально дусилися. Крім 17 найдених остає в копальни ще 24 невідшуканих трупів.

ЗБІРНЕ ВИДАННЄ ТВОРІВ ТРОЦЬКОГО.

Р Москви доносять, що рада народніх комісарів рішила вида збірне видання творів Троцкого в 23 томах на державний кошт. На се є гроші а на голодних нема.

ЧАХОТКА СЕРЕД РОСІЙСЬКИХ ДІТЕЙ.

Після дослідів шкільної комісії петроградського округа, в самому Петербурзі 32 процент шкільних дітей виявилося хорим на чахотку. Після других інформацій, в Петербурзі нема родини, в якій не булоби якогось хорого на чахотку.

ЗБИРАЮТЬСЯ ВИДАВАТИ УКРАЇНСЬКУ МАРКОВУ ГАЗЕТУ.

Гурток українських філятелїстів у Відні ріщив приступити до видавання невеличкого місячника, присвяченого справам маркознавства. Мета органу: виповнити в нас ту прогалину, яка існує ізза недостачі філятелїстичного органу в українській мові й увійти в звязок з такимиж редакціями инщих народів. Видавництво не обчислене на зиск і тому поява його залежна від піддержки матеріяльної і моральної тих кругів української суспільности, що цікавляться маркознавством. Гурток просить всіх інтерисованих подати адреси свої і тих людей, що моглиб запренумерувати такий орган. Зокрема бажані нам адреси тих що моглиб стати співробітниками, кореспондентами українського філятелїстичного органу.

Адреса: гуртка: Redaktion „Ukrainskyj Philatelist" (Dr. Iwan Taryn), Wien XVIII, Gersthoferstr. 138/VIII., Austria.

НАЙМЕНЧЕ МІСТО В АМЕРИЦІ.

Найменшим містом в Злучених Диржавах має мути нюджерське місто Гекенсек, в котрім до сьогорічних виборів записалося 16 виборців.

ПОДВІЙНИЙ ДОКТОРАТ СЛІПЦЯ.

В Гайдельберському університеті промувався недавно Рудольф Кремер , Гайльброну на доктора прав і фільософії. Подвійний докторант є цілковито сліпий.

ІНДІЯ ПРОТИ БРИТАНІЇ.

Симля, Британська Індія, 17. вересня. — Індійський сойм, прийняв проти опозиції уряду ухвалу, якою відкликується люті закони в1908 р, звернені проти повстань та анархістичних учинків.

ВІЧА НА БІЛОРУСИ.

З почину і проводом польських комуністів відбуваються в пограничних місцевостях радянської Білоруси демонстраційні віча, на яких обговорюється невиносиме положення Українців і Білорусинів у Польщі.

НА МОГИЛІ РОСІЙСЬКИХ ЖОВНІРІВ.

В неділю, дня 31. м. м. відбулося богослуженнє на могилах російських жовнірів, що впали в боях під Львовом в 1914 р. і 1915 рр. На кладовищі за Личаківським парком спочало богато Українців, що боролись під прапорами білого царя.

ГОЛОД В РОСІЇ.

В ленінському повіті, царинської ґубернії, зареєстровано до дня 15. серпня с. р. 92 випадки смерти малолітних, наслідком виснаження голодом. Довкола Ленінська розложилось табором 2000 голодуючих селян, які домагаються харчевих датків на поселенне в урожайних місцевостях. З Астрахану доносять про сутички голодуючих утікачів з військовими кордонами, які охороняють навіщені чумою місцевости. В сутичках багато людий вбито і поранено.

НЕВРОЖАЙ.

Польський міністер хліборобства, в інтерву з варшавською пресою заявив, що сьогорічні збори дадуть на 30 проц. меньше аніж передвоенні. Найбільший неврожай навістив Галичину і Поморе (в німецькій Польщі).

ЗРІСТ ДОРОЖНЕЧІ У ПОЛЬЩІ.

Не дивлючись на ославлену „санацію" польської валюти, дорожнеча в Польщі росте поволи але послідовно. Протягом двох тижнів зросла дорожнеча у Варшаві о 5 проц.

Варшава поправляє вістку про львівську бомбу.

ВАРШАВА, 18. вересня. — Польський суд установив уже яко факт, що перші чутки про бомбу, яку кинено у Львові дня 5. вересня підчас відвідин польського президента Войцеховського, були неправдиві. Спеціяльно неправдою є, буцімто бомба була наповнена лишень смердючим ґазом, а правдою є, що вона була повна дуже небезпечних вибухових средств, які не вибухли лишень через те, що льонт не спалив на час.

Виказано сі річи на поспішнім суді жидівського студента Станислава Штайнера, що був арештований поліцією на місци замаху. Поліція мала на доказ його вини факт, що він утікав. Запитаний на суді про причину утечі, обжалований заявив отверто, що він утікав, бо він бачив, що бомба упала, та припускав, що вона може вибухнути.

Суд дістав листа від тайної української організації, котра признає, що се її члени виконали замах. Суд догадується, що се комуністична організація. Судді ведуть слідство далі.

БОЛЬШЕВИКИ ЛЮТУЮТЬ В ГРУЗІЇ.

ТРАПЕЗУНТ, 18. вересня. — Большевицька армія добула назад столицю Грузії Тифліс, котрий недавно добули грузинські революціонери. „Чека" зараз стала мститися на Грузинах за їх повстанне та виконала кару смерти на 600 визначних Грузинах. Тисячі їх арештовано.

На підбій Грузії московський уряд вислав відомого Буденного Грузини відступають у порядку в гори.

Під упливом вісток про грузийську революцію повстає також татарський народ у Азербайджані.

МАДЯРСЬКО-РОСІЙСЬКЕ НЕПОРОЗУМІННЯ.

БУДАПЕШТ, 18. вересня. — Большевицький уряд заключив договір з мадярським диктаторським урядом Горти.

Мадярські ґазети критикують договір, який на їх думку не принесе ніякого добра ні мадярському ні російському народови, а лишень дасть можність большевикам заснувати на Угорщині відділ своеї політичної пропаґанди.

ВІДЕНЬ УЖЕ ЗНОВА МАЄ СВІТЛО.

ВІДЕНЬ, 18. вересня. — Електричні робітники, які помагали металевим робітникам виграти страйк в той спосіб, що відтяли електричне світло для панських реставрацій та богацьких ґазет, з покінченнем страйку скінчили свою демонстрацію.

АВАНТУРА НА ЗБОРАХ ЕРІОТА.

ПАРИЖ, 18. вересня. — Французькі комуністи на зборах Еріота, французького премієра, в Марсей авантуру. Громада з 200 демонстрантів удерлася на збори та старалася добитися до самого міністра, але вічевики по короткій бійці викинули їх зі зборів.

ФРАНЦІЯ ЗНОВА ПОКИДАЄ НІМЕЦЬКІ МІСТА.

ПАРИЖ, 18. вересня. — Франція перевела нині евакуацію околиці Дортміде та Ґерде. Війска покинули міста Ґруйден та Кенїґе.

ДИВНА ПОШЕСТЬ В ПРУСІЇ.

БЕРЛІН, 18. вересня. — Серед моряків на побережу Балтійського моря вибухла дивна пошесть. Наражені нею люди не можуть рушати ногами й руками. Недавно недуга захопила залогу великої рибацької лодки, як вона плила на морю. Рибаки не могли добитися до берега.

Вчені ще не знають причини недуги. Дехто каже, що причиною її є затроєнне води відпадками з фабрик.

АРЕШТУЮТЬ УБИЙНИКА ЕРЦБЕРҐЕРА,

БУДАПЕШТ, 18. вересня. — Поліція арештувала нині німецького іміґранта, Феретера, котрий має на ділі називатися Генриком Шульте та бути вбийником Ерцберґера, німецького міністра та визначного провідника німецького републиканського руху.

Довкола видання його буде вестися цікава судова боротьба. Арештований домагається права азилю, яко політичний убийник, а прокуратор противеться тому, на тій основі, що Угорщина на має в тій справі ніякої виразної умови з Німеччиною.

РЕВОЛЮЦІЇ В СЕРЕДНІЙ АМЕРИЦІ.

МАНАҐВА, 18. вересня. — Війска уряду републики Гондураса в своїй погоні за революціонерами ввійшли на териротію републики Нікараґви і счинили тут стріляннину, в якій ранили одну особу. Уряд Нікараґвя запротестував проти сього вчинку уряду Гондураса.

ЕПІДЕМІЯ В СЕРЕДНІЙ АМЕРИЦІ.

МАНАҐВА, Нікараґва, 18. вересня. — В околиці сього міста шириться люта пошесть кору, з яким получені дезинтерія (червінка), тиф і тим подібні недуги. Рахують лікарі, що на сю недугу слабує тепер коло 30,000 людий, з чого померло 1,200.

ХОЧЕ ПОГОДИТИ МУЗУЛМАНІВ І БРАМАНЦІВ ІНДІЇ.

СИМЛЯ, Індія, 18. вересня— Індуський національний провідник Ґанді заявив публично, що він починає 21-дневий піст на інтенцію згоди межи Музулманами й Браманцями Індії, котрих релїґійні сварки він уважає головною перепоною для визволення Індії.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Всесвітне дурисвітство.

Чесько-словацький міністер закордонних справ др. Едвард Бенеш предложив „розоружній комісії" Ліґи Народів плян міжнародньої умови проти війни, а саме — для „ПОСТАВЛЕННЯ ВІЙНИ ПОЗА ЗАКОНОМ" і забезпечення мира в цілому світі.

В сій умові є такі постанови:

1. — Держави, що є членами Ліґи Народів, годяться передавати всі правні спори Постійному Судови Міжнародньої Справедливости в Газі до вирішення. Вони одночасно признають примусову силу рішень того всесвітнього суду.

2. — Всі політичні спори сі держави годяться віддавати до вирішення Раді Ліґи Народів, яка буде для сих справ засідати яко „мировий суд", і буде приймати постанови більшостю голосів.

3. — Кромі того годяться на створення нового „мирового суду", якби спорячі сторони домагалися, щоби спір передати тому судови до вирішення.

4. — Годяться на те, щоб до них вислано надзірні комісії, котрі пильнували-б, щоби спорячі держави не переводили у себе мобілізації підчас переслухань на „мировому суді".

5. — Годяться, що державу, котра не прийме рішення „мирового суду", оголошується НАІЗНИКОМ.

6. — Коли наїзник нападе на другу державу, то умовні держави годяться помагати нападеній сирими матеріялами, грішми, перевозом і забезпеченнем комунікацій.

7. — Проти наїзника переводять бльокаду (замкненнє ввозу і вивозу).

Вкінці „розоружна комісія" Ліґи Народів заявилась за скликанням в найскоршому часі МІЖНАРОДНЬОЇ РОЗОРУЖНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ, без якої держави, що належать до Ліґи Народів, не будуть зобовязані до умови, яку предложив Бенеш.

• • •

Члени сеї комісії, а також другі делеґати в Лізі Народів згодились на плян Бенеша.

Деякі оспорювали, але вкінці згодились.

Найважнійше, що згодилась Анґлія і Франція, а радше тільки її делеґації на Зборі Ліґи Народів. Їх згода, се найважнійша річ, бо як вони обі не погодяться, так жаден плян не вдається, бо одна другій перебиває і шкодить, поки справи не розібе.

Що більше, Анґлія і Франція навіть згодилась віддати Лізі Народів, чи її „мировому судови" або „мировим судам" свої военні сили, на морі, на суші й у воздусі, до розпорядимости. А за Анґлією і Францією і другі зачали поспішати з подібними заявами.

Виглядало би сповиду дуже гарно. Може дехто навіть подумає, що всі европейські держави нагло стали добрими, спокійними, згідливими і покірними як вівці; одним словом — з вікових заборців і галапасів стались миттю ідеалістами, котрі хотять жити в мирі, для мира, і поза миром нічого більше не бачити.

Але хто їх добре знає і близше приглянеться їх плянам, сьому не повірить.

• • •

От маленька подія зрадила „всесвітні мирові пляни" всесвітніх миротворців. Французька делеґація поставила домагання, щоб державам вільно було задержати між собою ВІЙСКОВІ СОЮЗИ, а зокрема ФРАНЦІЇ, щоб було вільно зберегти ВІЙСКОВИЙ СОЮЗ З „МАЛОЮ АНТАНТОЮ" (Чехо-Словаччиною, Югославією, Румунією) і ПОЛЬЩЕЮ, а вони згодяться свою війскову силу віддати на послуги... Лізі Народів. Бенеш і ціла „розоружна комісія" на се згодилась.

Та сей насповид маловажний додаток ПЕРЕЧЕРКУЄ УСЮ УМОВУ БЕНЕША. Бо поправді не Ліґа Народів правила-б на континенті Европи, але Франція разом зі своїми союзниками. І не при помочі „мирових судів", але баґнетів, і не задля мира а ради війни і заборчости.

Може ще сьому зарадить „МІЖНАРОДНЯ РОЗОРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ", яку Бенеш заповідає в недалекому часі, але і вона нічого не вдіє, коли буде іти слідом дотеперішньої аліянтської політики і закривати лише її злочини та боронити інтересів французьких імперіялістів.

Поки буде НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ В ЕВРОПІ, поки заборчі держави не віддадуть зрабованої добичі, значить, коли Франція і Польща не віддадуть Німеччині німецьких земель; КОЛИ ПОЛЬЩА І РУМУНІЯ НЕ ВІДДАДУТЬ УКРАЇНІ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ; і коли Польща не віддасть теж білоруських і литовських земель, ПОТИ не буде мира і добра в Европі, а всякі пляни як Доса, Бенеша і т. п. — останутся нічим іншим тільки міжнародним дурисвітством.

А при помочі дурисвітства аліянти далеко не зайдуть.

Др. Евген Левицький.

УКРАЇНА ПІСЛЯ ВІЙНИ.

(Продовження)

(2)

Розуміється, що угода визначувала тільки головні лінії, а коли прийшло до сконкретизовання правного положення „автономної" України, то цю автономію в Петербурзі значно обкроєно. „Статут вищого управління Україною„ виготовила Центральна Рада, та предложила його до затвердження правительству в Петербурзі, одначе це правительство поробило значні зміни та оголосило „Тимчасову інструкцію для Ґенерального Секретаріяту Временного Правительства на Україні" — інструкцію, в якій на перше місце клалося не Центральна Рада, але Ґенеральний Секретаріят, перед цеюж Радою не відповідальний, та в якому цейже Секретаріят означувався більш, як орґан екзекутивний временного правительства, що тільки має посередничити між адміністрацією України а правительством у Петрограді, а не як їіж автономна начальна управа і влада. Так усі зарядження Ґенерального секретаріяту, навіть у справах застережених як автономні мусіли іти на затвердження Временного правительства, а таксамо мусіли іти тудиж на апробату всі закони ухвалені Центральною Радою. Тай і теріторіяльно обмежувалося українську автономію, тільки всього на пять українських ґуберній, а не на всю теріторію заселену українським народом. Та хоч як „куца" була отся конституція автономної України, то всеж таки не треба забувати, що це була **перша** автономія — рахуючи від Переяславського договору — після більше, як двох з половиною століть, та що і цею автономією був переломаний хребет давної єдиної та неділимої Росії. Відтак Українці набували вперве змогу заповнити рамці добутої на російському правительству автономії своїм змістом та своїми людьми та цим трудним, але певним шляхом покласти перший етап до здобуття своєї української держави.

Якже користала із цих можливостий українська автономна влада?

Перші заходи так Центральної Ради, як і Ґенерального Секретаріяту були прінціпіяльно правильні та доцільні, бо не сходили із „лінії одного національного фронту". Так Ґенеральний Секретаріят знаходиться біля поставлення міцної української адміністрації, улаштовуючи в цій ціли наради ґуберніяльних комісарів в Київі — а Центральна Рада пропаґує думку скликання самостійних українських „Установчих Зборів", як одинокого способу, щоби дійти до свого справжнього українського парляменту!

Та саме у мент всіх тих заходів вибухає в Петрограді дня 7. листопада проти Временного правительства революцію та вся влада в Росії, після короткої оружної переоправи, опиняється в руках **Большевиків.**

Переворот Петроградський не остався без безпосередного впливу і на Україні, а на Київ з окрема. І тут зачала підмулювати все большевицько-російська струя, викликуючи спроби утворення із усіх лівих елементів одного соціялістично-революційного бльоку. Побіч Центральної Ради, а радше проти неї, мала повстати на зразок петроградський рада селянсько робітничих депутатів, а вся влада побіч Ґенерального секретаріяту, а власне проти нього, як дрібно буржуазного та націоналістичного, опинитися в її руках. Однак національно державна орґанізація віднесла і цим разом побіду. Так „третій український військовий зізд, який майже одночасно із петроградською революцією відбувався в Київі (2—12. листопада 1917) виносить резолюцію, якою осуджує домагання петроградського большевицького комісаріяту передати теж на Україні всю владу в руки селянсько-робітничих рад, а також саме становище заняла Центральна рада та його екзекутива — Ґенеральний Секретаріят". І замість бажаного крайними лівими живлами одного соціялістичного-революційного фронту, третій український військовий зізд взиває Центральну Раду покористуватися безладдям в Петрограді та проголосити негайно „Українську Народню Републику"?

І Центральна Рада послухала того голосу!

Дня 21. листопада 1917 появляється **III. Універсал Центральної Ради"** в якому проголошуються історичні слова, що широким відгомоном понеслися по всій Україні, — слова: — **„Від нині Україна стає Українською Народньою Республикою!!!"**

Ось так закінчився перший період української безкровної революції — період побудований на національно-державній плятформі та під кличем одного національного фронту, період, що довів справді після тіль ки літ неволі до проголошення своєї української **держави...**

Вже тільки формальним завершенням цього першого періоду було проголошення повної **суверенности** української Републики (цебто певне відірвання України від Росії), якого доконала Центральна Рада IV. Універсалом з дня 22. січня 1918 р. — Як відомо до проголошення цеї суверенности прийшло з нагоди мирових переговорів між осередними державами а совітською Росією в Берестю литовськім. Пересправи ці затяглись за довго для осередних держав через безконечну на словах опозицію російських делеґатів і тому прийшлось диппльоматам осередніх держав глядати мира на разі із самою Україною. А що і Україні треба було мира з огляду на небезпеку большевицької окупації, тож не диво що з українського боку приспішено проголошення Української Народної Республики, як держави суверенної.

Осьтак появився IV. універсал Української Центральної Ради — найвисший тріюмф, який осягнула тодішна українська демократія на шляху до зреалізовання національного українського ідеалу. Але і додаймо заразже і — **послідний.** Бо вже і цей історичний універсал містив в своїй части **програмові риси,** які вказували, що так подуманій українській державі не йти дальше по пути дійсної самостійности, але хилитися поволи до внутрішнього розвалу, обезсилення та упадку...

Та про це буде основно сказане на иншому місці.

II.

Два роки самостійности

Дальша історія державної самостійности України дасться поділити на три періоди: 1) від проголошення самостійности цебто від дня 7. листопада 1917 до проголошення **гетьманства** дня 29. квітня 1918 р. — 2) період **гетьманщини** до 14. грудня 1918 р. — 3) період **Директоріяту** та **„Петлюрівщини"** до переходу з Камінця подільського під покров Польщі.

Після виходу Петлюри з України опинилася Україна під Советами, як так названа Українська соціялістична Радянська Республика, якою остається і досі.

Щож сказати про ці два роки самостійної України?

Колиб хотів коротко схарактеризувати цей увесь чсадержавного українського життя то требаб хиба зазначити, що ця самостійність була **більше на папері,** чим в дійсности. Дня 9. лютого підписано Берестейський мир, а ще день перед тим правительство Голубовича мусіло покинути столицю держави, золотоверхий Київ, щоб перенестися разом із військом до Житомира. Київа не **було кому боронити,** бо тільки незначна частина армії Української Народної Републики, станула до бою з большевиками. Решта проголосила себе **„невтральною"!** Тай на сором сказати Київа мусіли боронити **польські леґіонери** та остаючі в Київі боеві відділи... Грузинів.

Уся „армія", яка осталася, як так вірна українському прапорові і подалася з правительством в напрямі Житомира, виносила всього **два тисячі людей.** І не було иншої ради, як кликати напоміч найперше Галичан, а відтак Німців...

А щож Німці — нові в нашій історії „Варіяги", — зробили на Україні?

Вистарчило їм побути два місяці на Україні, щоб пересвідчитися, що ні Центральна Рада, ні її правительство, не були **спосібні** до володіння державою.

Можна скільки схочеться — як це роблять апологети тодішної української „соціялістичної" на всілякі лади інтеліґенції — говорити про нічого буцімто не розуміючи німецьку **„буржоазію"** та німецьких „ґенералів", алеж історичною правдою останеться всеж таки без перечний факт, що сама Центральна Рада, а з окрема, нечислені розумнійші члени її бачили самі всю **безсильність** сього українського „ніби парламенту" загаченого безконечними дебатами далеких від усякого дійсного державного життя „ідеологів". А такимже недоладним та безпомічним було теж духова еманація цеїж Ради — із нічого не розуміючих молодиків зложене українське „правительство". І Німці не надумувалися довго на свій брутальний, прусацький спосіб розігнали Раду та правительство, щоби вже дня 29. квітня 1918 р. поставити на їх місце, при помочі т.зв. „хліборобів", Гетьманщину на Україні із ґенералом Скоропадським на чолі.

Чому гетьманщина не удержалася, а особливо: чому із цеї гетьманщини не виросла справжня **українська держава?**

Вистарчить прочитати тільки тодішні елокубрації українських політиків всілякої масти, щоб дати на оце питання зовсм точну іта по своїй сути **вірну** відповідь.

Тодішна молода українська інтеліґенція на Придніпрянщині по своїй ідеольоґії **всеросійської** бачила, та могла бачити в Скоропадськім **тільки** великого земельного **власника,** дідича пана, та царського ґенерала, а в цілому перевороті тільки плід реакції, щоб — мовляв — позбавити трудові українські маси овочів революції.

Зовсім так, як опісля назвали московські большевики кождого свідомого національного Українця „контрреволюціонером" та буржуазником, навіть і таких, що нищили за Директорії та Центральної Ради своїж **українські** буржуазні елементи", називаючи себе лівими „соціялістами революціонерами..."

Про Гетьманщину на Україні скаже еще сое слово історія особливо щойно тоді, коли перед нашими, і ненашими, історнками відкриються тайні архіви цього часу — гетьмана та німецькі. Може бути, що прийдеться осудити оцей експеримент пруського мілітарного штабу на Україні — будування української держави без українського народу. Але коли із цего чи другого резону прийдеться осудити цей період нашої історії, то не менш **прийдеться осудити** теж і дуже строго, поведення нашої тодішної української **інтеліґенції**

Інтеліґенція ця урядила формальну **саботажу** своєїж української держави, а відтак **плескала** із радости в долоні, коли „справді" показалося — як вона це „пророкувала" — що Скоропадський попав в обійми „протофіса". Ба навіть саміж ці „хлібороби", що виносили на своїх плечах Скоропадського, були так заголюкані криками та насміхами тодішних українських політиків всякої соціялістичної краски, що не мали відваги призначтися до Скоропадського та його режіму та поховалися по кутах...

Період Петлюрівщини та Діректоріяту був поскільки розходиться о будованне держави радше **поступом в зад** в порівнанні з режімом Скоропадського, чим вперед. Бо вправді Гетьманщина пропаґувала в другому періоді свого панування російщину на Україні, сполучившися справді із усякими російськими реакціонерами, відомими під загальною нзавою „протофісу", та „русскими кадетами, цебто всеросійською партією конституційних демократів з під стягу Мілюкова, але годі заперечити що режім Скоропадського намагався поставити справжню **державну** адміністрацію, що йому в значній мірі і удалося. По міністерствах засідали не нічого не тямущі молодики а люде в управі краєм досвідні, через що і підвласні їм орґани функціонували — помимо великих перепон — дедалі що раз то справніще. Помагала їм в цьому безперечно і німецька та австрійська мілітарна окупація, яка піддержувала будь що будь авторітет влади, без чого ніяке державне будівництво істнувати не в силі. Щось зовсім противного до того стану наступило, коли Німці та Австрійці були приневолені покинути Україну, а Українці остали знова самі. Замість будування держави — на жаль сказати — запанувала зараз же партійна самоволя та неминучий її наслідок — внутрішньої боротьби. І ніщо так добре не характеризує, цього періоду української державної дійсної незалежности, як саме факт, що при кождочасному складанню міністерського кабінету кожна із партій, що згодилася обіслати цей кабінет вимовляла собі із державного фонду масні субвенції на цілі партійні... А також сама господарка панувала по міністерствах... Їх головне, коли не едине — певна річ з деякими гарними виїмками — завданне полягало на роздаванню добре платних місць між партійних товаришів, головно по діпльоматії — за кордоном. І не дивниця тому що в самих міністерствах осталося тільки все слабше — здебільша молодики, що не покінчили навіть середніх шкіл. Вже на самому прикінці каменецького періоду видало правительство Петлюри свого роду реґулямін для своїх „державних" функціонарів на провінції, в якому цим функціонарям клалося за головне завдання стежити по селах за „аґітаторами" — звісно аґітаторами цих партій, гуртків, які не мали щастя мати своїх представників на міністерських фотелях.

Другою характеристичною рисою цього періоду — побіч розпанування партійних гуртків та партійного далекого від реального розуміння життя сектанства — це зростаюча з дня на день ворожнеча між **Придніпрянцями** та **Придністрянцями** ворожнеча, яка дедалі стала принимати прямо скандальні форми, а яка без сумніву останеться плямою в нашій історії цього многоважного часу. На жаль ніякі злидні, які врешті решт потерпів український народ по цей і той бік Збруча, не вспіли загоїти цеї ворожнечі, яка істнує і досі. Зовсім так сама, кя і згадана нами партійщина та ідеольоґічне замотиличенне, коли зважати, що навіть стільки неудач та захопленне влади на цілій українській теріторії від Карпат до Дону чужинцями не вспіли звести українських керманичів за кордоном під стягом одної всенародної орґанізації, а всі в цьому напрямі підняті проби кінчалися вже по короткім часі співділання, а переважно пустих дрібничкових спорів, неудачю.

Як було в адміністрації, так було теж у цей період і в українській армії.

І тут сліджено перш за все та знеохочувано цем і найкращих людей, за партійною „неблагонадьожностю", а в процісі проти Болбочана і других, заговір Оскілка і инші цьогож роду факти, є цього найкращим доказом.

Режім Петлюри та Діректоріяту нігде не міг на довше закорінитися **теріторияльно** — і це третя характеристична риса цього періоду державної самостійности.

Київа держати армія Петлюри не була в силі та по його здачі большевикам почалася для армії Петлюри та його правительства справжня скитальщина.

Ще найдовше держалося українське тодішне міністерство в Камянці подільському, поки і тут не достигла його червона армія Леніна та Троцкого.

А що і в цей мент відходу з України та утечі під крила Польщі є рівнож знаменне це те, що ця ретірада відбулася не в завзятому оружному **бою** із ворогом, але тільки наслідком внутрішного розкладу та обезсилення. Ратувався кождий де й куди міг предвиджуючи неминучу катастрофу...

(Дальше буде).

В СПРАВІ П. ЗАЗУЛЯКА.

Сим подається до ласкавого відома всім інтересованим, що виґравка відбудеться **невідклично дня 28-го с. м.** в Перт Амбою. До сего часу просимо всіх Вп. Панів Учителів, Співаків і Співачок розпродати тікети по 10 цнт., а всіх Впр. ОО. Духовних просимо перед 28. с. м. відослати всі гроші і книжочки нерозпродані до Вп. о. Кузьова на адрес 23 Walnut St., Hartford, Conn., а відтинки тікетів до п. Івана Ваверчака на адрес 782 State Street, Perth Amboy, N. J.

Вкінци просимо дуже сердечно, щоби всі були ласкаві використати еще сей короткий час і зробити для бідного чоловіка, хорого артисти-співака все що мож найбільше — а Бог стократно заплатить.

ЗА КОМІТЕТ:
20,1,3 о. Чаплинський.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Д. Б йй, Елмайра, Н. Й.: Якби ви спитали Американця, що вам чинити з „Амерусом" то він мабуть відказав би вам: „гвиссел май бой", або по нашому „свищи брате". Ми тільки відповімо, що нічого про цю корпорацію „не знаємо і не відаємо". — Щож доторкається справи якогось інваліда, то ніякого допису не одержали досі.

П. П. Сиракюз, Н. Й.: Голий не боїться ні розбою, ні бойкоту. Хоч як радіб ми бойкотувати ляцькі вироби, то годі, бо їх тут нема і не буде. Щож доторкається Франції і Анґлії, то наші вороги, Поанкаре, Клемансо а й хитрий Лойд Джордж — усі пішли в дураки і там вже певне остануть. Теперішні політики і в Анґлії і у Франції не є нам противні, цебто нашим національним стремлінням. Однак не забудьмо, що ми не маємо ніяких здібних диппльоматів, ані не маємо зорґанізованої сили, щоби використати „симпатії світа". Перед нами оден шлях, а це орґанізація українських мас через витревалу працю на всіх ділянках народного життя і через створення соток тисяч нової інтеліґенції, яка не буде залежна від жолобу ворогів.

Читач Свободи, Клівленд, О.: Ви самі мабуть побачили, що намішали горох з капустою, коли не поклали підпису під своїм письмом. Бо скажіть самі, де і коли ви вичитали якенебудь славословіє теперішньому папі, де і коли ми напечатали, що папа заступається за Україну, або що нам треба надіятися на Рим, а не на Київ. Причіпились до нас, як репях до кожуха. Коли хочете знати нашу думку, то памятайте, що ми вважаємо всякий релігійний роздор як шкідливий для національної справи. Нехай кождий Українець вірить так, як йому каже його совість і хай другому не лізе з чобітьми у душу. Аж коли ми наглядно бачимо, що той, чи другий, католицький, православний чи инакший священник або владика ідуть проти інтересів нашої нації, надуживаючи свого становиска, аж тоді виступаємо проти нього, — не проти віри, яку він заступає, а проти його шкідливої роботи. Що до ріжних вір на Україні, то ми зацитуємо висказ славного німецького поета, Ґетого: Вас ферфольґет ду майне герде, раум фір алле гат ді ерде, або по нашому: Чого переслідуєш мій гурт — для усіх досить місця на земли (і на Україні).

ДОПИСІ.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Товариство „Вільні Козаки", відділ 316 У. Н. С. буде обходити 15-літний „ювилей" свого істнування дня 25. жовтня в гали Labor Lyceum при улиці St. Paul.

На це свято будуть запрошені всі Товариства, Братства, та Осьвітні Кружки з Рочестер так із поза Рочестер, щоб взяли спільну участь в тім сьвяті. Тов. Вільні Козаки з початку було засноване як Братство Сьвятого Ґеорґія, засновано його 8-ого серпня 1909 р. як церковне Братство. По пять роках мая 15-ого 1914 змінено з Братства на сьвіцьке Товариство Вільні Козаки.

Це Товариство є яко перше товариство в рочестерській громаді і другий в ряду відділ У. Н. С. Товариство за весь час старалось приєднувати нових членів, та доказувало які користи мають члени в товаристві В.К. і У.Н. Союзі. А які користи мають ті, що належать до чужих не знаних запомогових асекурацій, де нераз можна було почути нарікання як чоловік асекурується, то аґент незнаний обіцяв те чого чоловік ніколи не міг дістати, бо то були ріжні ошуканці які поміж наших людий часто тягались, щоб тільки для себе наживу зробити. Правда, що в Рочестер є ще більша половина Українців не є зорґанізованих, але всеж таки є 6 від У. Н. С., 2 відділи У. Р. С. 1 від. Провідіня разом з дітьми можна приблизно числити 1000 зорґанізованих. А понад два тисячі такой ще одинцем ходять по чужих асекураціях, а богато ще нігде не належуть як прийде яке нещастя тоді нарікають на свою зухвалість що не належали до ніяких українських запомогових орґанізацій.

Коли товариство буде обходити 15-літну річницю, яке належить до найбільшої української запомогової орґанізації У. Н. С., то той день повинен кождий свідомий Українець використати та прийти на те свято, бо Тов. Вільні Козаки буде мати найліпших бесідників з рочестерської громади, котрі докажуть що зробило товариство за 15 років для своїх членів, а часто і для цілого українського народу. Скілько товариство виплатило за послідних 15 років запомог хорим та покаліченим членам. Скілько то членів знайшло найліпшу пораду та опіку зі сторони товариства в прикрім положенню, скілько то жінок та дітий членів знайшли приятелів при товаристві Вільних Козаків.

А скілько то членів дістало запомогу в критичнім положенню від У. Н. С. не нарушаючи свого посмертного за старанием товариства.

А також зі сторони членів цегож товариства, скілько то помоглося вдовам, сиротам, інвалідам та Рідній Школі в краю.

Отсю підпомогу найбільше давали, та занимались орґанізовані люди. Хотяй би взяти тепер в рочестерській громаді, хто найбільше занимається старокраєвими справами як не Центральний Комітет, котрий зложений з всіх зорґанізованих громадян.

Це все на тім святі буде докладно сказано. Ціла історія за послідних 15 років, тому кождий жиючий чоловік без ріжниці поглядів повинен прийти а певно не пожалує, а дехто зможе дечого навчитися яке значінне має своя орґанізація. Нехай кождий слідить за програмою яка певно буде поміщена в часописи Свобода.

Старий член.

ПОКЛИК ДО ЦИВІЛІЗОВАНОГО СВІТА.

Українські, білоруські й литовські делеґати, які представляють свої народи, поневолені Польщею, зібрані в Парижі в днях 2—4. серпня 1924 р., обміркувавши теперішнє положення згаданих народів під польським пануванням, стверджують:

Українські, білоруські й литовські землі, які Конференція Амбасадорів рішенням з 15-го марта 1923 р. признала Польщі, є заселені компактною масою українського, білоруського й литовського населення, яке творить подавляючу більшість супроти незначної польської меншости.

Сі землі віддано під Польщу проти волі українського, білоруського й литовського народів, які змагають до незалежности, — всупереч зобовязанням головних держав антанти підчас і після війни, які запевняли поневоленим народам право самовизначення, — і в противенстві до духа мирових договорів, в яких принцип плебісциту признаний як conditio sine qua non усіх територіяльних змін навіть у відношенню до переможених народів (Шлезвіґ, Горішний Шлеск, Східна Прусія).

Український, білоруський і литовський народи є позбавлені під польськім пануванням змоги розвитку національного життя.

Ті міжнародні зобовязання, які головні держави антанти наложили на Польщу у відношенню до згаданих народів, а саме зобовязання заведення автономічного режіму у Східній Галичині й договір з 28. червня 1919 р. про охорону меншостей, зовсім не забезпечують національного істнування сих народів.

Тимчасом Польща не сповняє навіть сих недостаточних зобовязань. Вона доси не завела в Східній Галичині автономічного режіму і так само не придержується зобовязань договору з 28. червня 1919 р.

Проєкти польських законів про уживання української, білоруської і литовської мови перед адміністраційними й судовими властями і в школі, над якими тепер радить польський сойм, зовсім не мають на меті дати згаданим народам змогу вільного розвитку, а навпаки, вони сконструовані так, щоб Українців, Білорусинів і Литовців упокорювати як громадян другої кляси, і мають за ціль польонізацію. Рекляма, яку робить сим законам польська пропаґанда за кордоном, є обчислена тільки на те, щоб обдурити публичну опінію.

Польська політика на українських, білоруських і литовських землях, ріжнячися в практичних способах залежно від партійної програми, має одну й ту саму ціль: спинити національний розвиток згаданих народів, ослабити їх економічно, скольонізувати їх рідну землю і так забезпечити собі панування над ними.

Польське правительство, змагаючи до сеї цілі всіми способами, заохочуване до сього польським громадянством, нарушує міжнародні зобовязання; ломить свої власні закони, топче права людини і громадянина, заповняє Українцями, Білорусинами й Литовцями вязниці, де середновічні тортури стали системою, і т. д. і т. д. Режім Росії і Прусії проти Поляків, режім, проти якого Поляки підіймали опінію цивілізованого світа, блідне в порівнанню з тим, що терплять Українці, Білорусини й Литовці під Польщею.

З огляду на сей стан конференція українських, білоруських і литовських делеґатів рішила:

1) поновити перед культурним світом торжественний протест сих народів проти їх анексії до Польщі;

2) звернутися до Конференції Амбасадорів, до правительств головних держав антанти й до Союза Націй, щоб вони перевели ревізію рішення Конференції Амбасадорів з 15. марта 1923 р. в дусі права самовизначення народів, а до того часу забезпечили названим народам успішну охорону національного істнування;

3) запротестувати перед цивілізованим світом проти тої системи винищування, яку переводить супроти названих народів Польща, і просити помочи в їх боротьбі проти польського ярма;

4) висловити признання для авторів французького протесту з 2. мая 1924 р. проти білого терору в Польщі, яких благородний виступ у користь угнетених піддержує згадані народи на дусі в їх теперішнім лихоліттю;

5) продовжати на міжнароднім полі спільну акцію в імени згаданих народів в цили визволення їх зпід панування Польщі.

Париж, 4. серпня, 1924.

Проф. Др. М. Лозинський,
делеґат Української Національної Ради, б. Товариш Державного Секретаря закордонних справ.

В. Ластавський,
б. Президент Ради Міністрів Білоруської Републики.

Л. Вальоніс,
делеґат литовських організацій Виленщини.

• • •

Париський щоденник „L'Ere Nouvelle", „орґан зєдинених лівих", яке тепер під проводом Ерріо править Францією, містячи сей поклик в числі з 7. серпня с. р., дає до нього оськвий вступ:

„Не треба аж окремо зазначувати ваги сього документу. Орґан Права Людини і Права Народів, „L'Ere Nouvelle" обовязаний отворити сю вільну трибуну для сього так сильно мотивованого протесту народів, поневолених Польщею.

„Нехай сього протесту вислухають наші правителі, занадто схильні спирати свої хімеричні надії на союзі Французької Републики з державою, найбільш реакційною у світі...!!"

В. Будзиновський.

НА ТРОПІ ПРОПАВШОГО

ІСТОРИЧНЕ ОПОВІДАННЄ.

Свобідно за Майом.

(6)

На що вам аж три пари?

Бо в аулі з нас сміялись би, коли би провідали, що ми мали змогу взяти, скажім трицять коний, а взяли тілько три. В прочім, наш обовязок відбити собі ті наші коні, які лишилися в руках Курдів. Шкода, що нашого білого мабуть не буде в табуні. То за цінний жемчуг, щоби ризикувати, пускаючи його на пасовиско. Гадаю, що того коня, призначеного для самого султана, Курди вже завели до Ерзеруму, в дарунку для вальо-го, свого опікуна. За такого коня будуть могли робити що схочуть.

Ви без збруї...

На пасовиску будуть конюхи, бодай з луками і ножами. Се буде для нас придача до коний. Впрочім, як можете відступити нам бодай одного ножа, то сміліше будемо підбиратися до конюхів і як би прийшло до бійки з ними, то нам лекше буде одоліти їх.

Ножів маємо досить. Дамо вам три. І одну пістолю відступимо вам.

Ви з іншої сторони заїдете до Асахаду, ми з иншої. Міркую, що ми будемо дома ще заки ви наспієте. Чи розказати нашому беєви, що ви навідаєтеся до нас, хто ви і яка ціль вашої мандрівки?

Скажи. Але тільки одному беєви. Більше нікому. З мого товариства знають про се тільки батько пропавшого, Ліндсай і я. Василеви, Юркови і Нуманови скажемо про се аж тоді, коли прийдеся визволяти молодого. Беєви скажи також що маю до него письмо від його приятеля Місаха.

Татари лишилися в печері щоби дожидати смерку. Сивенький з товаришами відїхав. Заки пустилися в сторону аула Курдів, поступили подивитися на місце, де попасали тоді, коли знайшли закопаних. Також подивилися на місце, де знайшли закопаних Татар. Нічо не вказувало на се, щоби від хвилі, коли се місце покинули, був хтось тут. Пустилися в сторону аула. Не квапили, бо до аула було пів днини дороги, а товариство намірило заїхати до аула смерком. В полудне зробили попас. Розклали огонь, шкварили чвертку оленя і відпочивали. Ліндсай, як звичайно, взявши рушницю і хорта, нишпорив у кущах за зьвіриною. Товариство почуло стріл, але досить далеко від леговища, в тій стороні, де був аул. За якої чверть години Ліндсай надійшов двигаючи жирну козу. Нам вже пора в дальшу дорогу, — промовив Сивенький. — Як далеко до аула, докладно не знаємо, а нам треба бути там ще заки зайде ніч.

Не ліпше було би таки оминути се розбійниче гніздо і перейти попри него непомітно середупівночи? — замітив Ліндсай.

До аула мусимо поступити щоби Курдам не прийшла охота навідатися до вкопаних ними в землю Татар. Побачивши, що їх нема, зараз вислали би погоню. Як ми заїдемо до аула, то Курди, заняті нами, не будуть думати про тих, що на їх гадку, ще в землі. Тепер ми в кождій хвили мусимо бути приготовані на стрічу з Курдами. Треба далі їхати в рушницями в руках.

Нуман злупив шкіру з кози застріленої Ліндсаєм, почетвертував її і розділив її між товаришів, щоби був на дорогу запас. Роги Ліндсай притрочив до своєї кульбаки. Гадав, що довезе їх аж до Англії і прибє в гостинній світлици свого замку. Товариство рушило в дорогу. Коли виїхали з поміж горбків зарослих густим чагарником віхали на долину покриту високою травою побачили свіжо витропану тасьму. Трава на тій тасьмі була похилена в сторону аула Курдів.

Туди що лиш пройшов кінь, сказав Сивенький. — Виїхав на найблизший горб і побачив трех Курдів чвалаючих в сторону аула.

Втікають три Курди, а ся тясьма каже мені, що туди переїхав лише один їздець. Ступаймо далі сею тропою.

Поїхали далі і по хвилі стали. Побачили, що з тасьмою одного коня зійшлася тропа пари коний. Тропа вела з кущів, що були яких двіста кроків з боку. — Тепер справа ясна, — Сивенький промовив. Три Курди їхали сюди, мабуть щоби подивитися, що дієся з закопаними Татарами. Почувши стріл Ліндсая, два схоронилися в сих кущах. Один поїхав далі, як звідун. Коли ми виїздили з чагарника, або й раньше він побачив нас і завернув до товаришів. Бачучи, що їдемо в сторону їх аула, вони вертають заалярмувати цілий аул.

Може би таки завернули і поїхали далі шляхом, яким поїдуть Татари? — замітив Ліндсай. Щоби на тих Татар навести цілий аул? — Сивенький відповів. — Боїтеся тих Курдів?

Я? Я боюся?— Ліндсай крикнув обиджений і почвалав вперед, лишаючи товаришів далеко позад себе. Виїхав на високий горб, виймив люнетку і звернув її в сторону аула. В ту сторону чвалало пять їздців. Звідки взялися два нові, зараз доміркувався, бо праворуч побачив табун коний, від котрого саме тепер відїхали ще два їздці і почвалали за тамтими. То були конюхи, мабуть якимсь сиґналом покликані звідунами до аула. Ліндсай став крізь люнетку призиратися табунови. Між тим надїхала решта товариства.

Чи ви помітили щő? — спитав Сивенький, витягаючи свою люнетку.

Аул мабуть недалеко, бо тут пасе худоба Курдів. Близше нас коні, далі вівці. Чотири конюхи покинули табун і пристали до тих, що втікають перед нами. Голим оком їх вже не видко.

Я ще щось бачу, — Сивенький додав, звертаючи люнетку більше на право. — Наші три Татари вже лиш пару сот кроків від табуна. Сидять в кущах. Мабуть дожидають ночи, щоби непомітно дібратися до коний. Се, що відїхали чотири конюхи, влекшить їм роботу.

Але того білого коня нема в табуні. Мабуть в аулі або вже проданий.

Або дарований ерзерумському вальому... Їдьмо далі... Але не квапмося, бо ще ясний день, а аул мабуть вже недалеко. Аул справді був недалеко, бо по кількох хвилинах їзди побачили крізь люнетку перші хати. Щоби до аула заїхати аж пізним смерком, станули на попас. Спекли чвертку кози і зїли. Полежавши ще хвилю на мураві, рушили далі. Кождий держав рушницю готову до стрілу. Голим оком ще не можбуло досягнути першої хати аула, коли побачили, що їм навстріч їде яких пятьдесять їздців. Більша половина мала рушниці. Товариство станули. Курди, підїхавши близше, також станули.

Міркую, що ні один Курд не має новійшої рушниці, що далеко бє, — замітив Сивенький.

З чого ви се так виміркували? — спитав Ліндсай.

(Дальше буде)

ПОЗІР! САВТ БРУКЛИН, Н. Й.

Заходом Укр. Роб. Т-ва Любов в Савт Бруклині

— відбудеся —

в память дванайцятьлітного свого існовання

ВЕЛИЧАВИЙ КОНЦЕРТ

В НЕДІЛЮ, 21. ВЕРЕСНЯ, 1924

В PALACE HALL,

708 — 3rd AVE., BROOKLYN, N. Y.

ПРОГРАМА:

1) Вступне слово виголосить ... п. І. Стрийський
2) За Тебе, Україно, С. Людкевич
Огні горять, І. Воробкевич ... Мішаний Хор Бояна
3) Промова ... Др. Л. Цеґельський
4) Не хиляйте в дія Прапора, В. Безкоровайний
Золоті зорі, О. Нижанковський ... Мужеський Хор ім. Б. Лепкого
5) Сон, декламація ... п. М. Арнольд
6) Ой зійшла зоря, М. Леонтович
Чечник, О. Кошиць ... Мішаний Хор Бояна
7) Промова

По Концерті БАЛЬ.

Початок Концерту о год. 4. пополудни.

Вступ 50 цнт. від особи.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

Філадельфія, Па. На днях отворився у нас український Daily Products Whole Sale House під ч. 229 Callowhill ул. а під зарядом Петра Левицького з Вілмінґтон, Дел. В нас вже спore число українських бизнесменів а ново отворений Whole Sale House певне причиниться немало до піднесення проминсу між нашими людьми. Українські ґросерні, риставрації мають добру нагоду набувати потрібний товар в новім українськім складі. Завідатель складу п. Левецький торгоьєць овочів в Вілмінґтон, Дел. розуміє своє діло та з певністю знайде добрий збут товарів у новому підприємстві. Чим більше в нас бизнесів тим більша наша сила. Новому підприємству желаємо успіху. М.

Філадельфія, Па. Дня 16. вересня вечером відбулася в нас комедія в двох актах. Мирослав Січинський дискутуючи після свойого відчиту з Др. Володимиром Галаном, бувшим старшиною Галицької Армії, вдарив його в лице. Др. В. Галан хотів зреґабілітуватися, але Січинський дав знати ногам. Січинського відтак арештовано. На розправі Січинський боронився підписом заяви за аліянтами під дзвоном Свободи а Др. В. Галанови закидав австрійське офіцерство та співпрацю в неміліх йому газетах, які він назвав шпіонськими. Суддя згодився з Січинським, що він є американський патріот і відложив справу.

Провіденс, Р. Ай. Наша українська кольонія в Провіденс не велика, можна нарахувати до 100 родин та із тих не всі горнуться під український прапор а вже коли спитаєш котрого для чого не вступить в ряди членів У.Н.С. то мов грім наслухаєтся всяких мудровань в честь Лейби. У нас є два відділи а з них 177 розвиваєтся досить гарно. Є в нас і своя церковна галя. Час від часу даєтся представлення аматорським кружком та є вечірня українська школа, де мала дітвора вчиться і виховується в українськім патріотизмі. Шкільна дітвора попісується час від часу перед своєю і чужою публикою, своїми гарними виступами. Р.

Олеан, Н. Й. В нашій місцевости заходом відділу 363 У. Н. С. зорґанізувався був комітет для будови свого власного українського дому. Хоть робота іде помалу, всеж таки поступає в перед. Є вже куплені 2 лоти під будову та є також готівка в сумі 1048.23 дол. на цю ціль. Решту гроша думаєтся зібрати в осени і зимі так, щоб з початком слідуючої весни можна було зачати будову. Сподіємося, що наші громадяни розуміють вагу своєї хати і поспішать з жертвами так, щоби почате діло увінчати бажаним успіхом і на славу нашої української кольонії. С.

ДІТОЧІ ТЕАТРАЛЬНІ ШТУКИ.

	цнт.
Бунт ляльок, комедійка в 3-ох діях (18 осіб)	10
В чужім пірю, картина в 3-ох діях (10 осіб)	10
Дарунки русалок, фантазия в 2-ох діях (16 осіб)	10
Добрі діти, з життя амер. школярів в 3-ох діях (8 осіб)	15
Іменини Влодка, комедійка на 3 дії (8 осіб)	10
Коник стрибунець, сценічна гра в 1-ій дії (5 осіб)	10
Лісова казка, сценка на 1 дію (10 осіб)	10
Печери, сценка на 1 дію (8 осіб)	10
Соняшник, в 3-ох діях (9 осіб)	15
Сироти, в 1-ій дії (10 осіб)	10

Замовлення слати до:

„SVOBODA", 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

НАДДНІПРЯНСЬКЕ СЕЛО.

Що робиться в українському селі на Наддніпрянщині, як воно живе про це дуже мало ми знаємо. В радянській пресі, правда, повно дописів з сел, для цього істнує навіть спеціяльний інститут „селькорів", але ці „офіціяльні" кореспонденції пусті, нудні, не цікаві. Всеж бувають і вимки. Часом можна натрапити на цікаві дописи, автори яких уважно відносяться до фактів селянського життя, на підставі яких можна виробити собі деяке поняття про відносини на селі. Скористаємо з кількох таких вимкових дописів і подамо кілька штрихів до характеристики сучасного українського села.

На кожному кроці читаєш в радянській пресі, що „куркуль" піднімає голову, що „куркулеві треба зломити шию", що треба підтримувати незаможника. „Куркулями" називають на Україні заможніших, господарних селян-хліборобів, які мають трохи більше, як середна норма, землі й часом користають з найманої праці сезонового робітника (в літі).

Свого часу заряджено „розкуркулювання" сел, себто відбирання від заможнійших хліборобів землі і живого та мертвого інвентаря понад середню норму, на користь безземельних і малоземельних селян. Це викликало зрозумілий опір серед „куркулів". З цеї причини, а також через те, що „розкуркулювання" села показалося незвичайно шкідливим зі загального економічного становища, припинено цю політику. Зрештою ці заходи не встигли вринути широких розмірів і фактичні відносини при користанні землею лишилися по старому.

По цім, зрозуміло, заможніші хлібороби, певні посідання своєї землі, почали її більше обробляти, чого не хотіли, раніш робити, почали навіть назад відбирати одібрану землю від незаможників, а незаможники, нашія пролетарський елемент, як раніш так і тепер примушені батракувати.

Ось приклад: село Окопіші, на Київщині, велике і заможне. Скількість дворів 2.700. Куркульні скільки хочете. Але немало є й батраків, котрі до цього часу необєднані професіональною спілкою. Їм доводиться продавати свою силу для наживи великої кишені куркуля. Сумний малюнок найму експльоатації куркулями батраків кинуєся у вічі: батраки навперейми пропонували свою працю, мовляв, я піду й на 5 копійок дешевше за инших". („Вісти" 10. VIII. 1924).

Багато фактичного і дуже цікавого матеріялу з области внутрішніх соціяльних відносин на селі, в уманському повіті, подає К. Полонник в ч. 181 „Вістей" з 12. VIII: Багато наших незаможників, — пише Полонник — наділених землею ще в 1920-21 р., почали користуватися нею ли шв осени 1923 р. або з весни 1924 р., бо раніш не мали змоги через брак реманенту. Відведеною незаможникові землею всі ці роки фактично володів куркуль, хоч по списках вона рахувалася не за ним. Так у селі Бондаренково, христинівського району, куркуль Марценчик після повернення має 4 дес. 150 сажнів, а всі роки збирав урожай більш як з 10 десятин. Віддати решту він тепер не хоче. „Я — каже — по закону".

В селі Ягубці, тогож округу, у селянина Чайки забрали лишок й дали незаможникові. Той, не маючи коней, ніяк не міг виорати землю. З цього скористувався Чайка і виорав, думаючи покористуватися землею ще рік. Незаможник заволочив і засіяв. Чайка з сином почали косити урожай на тій землі. Незаможник до начальства, начальство з ним в поле до Чайки. Голова сільської ради почав відбирати коси від Чайок, а ті його мало що не побили... „Хто має право на врожай?" — запитав кореспондент і відповідає сам собі: „Незаможник, хай тільки заплатить Чайці за оранку".

В Петриківці одній бідній вдові наділено півтори десятини землі, але вона не може до неї доступитися, — старий користувач куркуль бє її.

В багатьох селах, Уманської округи, боротьба між куркульством і незаможниками настільки загострилася, що не обходиться без жертв. У селі Сечівці вбито 3 членів КНС. (Комітет Незаможних Селян) і двом членам спалено хати. В с. Свердлівці незаможникові, активному членови КНС. спалено хату. В с. Каменечному в члена КНС. отроєно корову. В Севастянівці членові КНС. підложено порох під хату.

І незаможники шкодують, „що не вирізали куркулів" у 1920—21 роції. „Тоді — кажуть — можна було... Але нічого, вспіємо ще: другу революцію на них устроємо"...

Але не скрізь відносини поміж багатшими і бідними на селі так загострені. В инших місцевостях всі катеґорії селянства вживаються мирно і солідарно ставляться до всіх питань, з якими їм доводиться зустрінутись.

В селі Олександрівці, київської округи, „як усюди є й біднякы, є й „так собі" — середнячки, є „й нічого собі" — „куркулі". Але „ніякої тобі класової боротьби" тут не помітно... Комнезам (Комітет Незаможників) аж з 40 членів складається (¼ села), але роботи його не видко", — пише З. Ш. у „Вістях", з 20. VIII, при чім подає дуже цікавий опис сільського сходу.

Порядок дневний складався з таких питань: міжнародне положення і десятиріччя світової війни. Про єдиний податок 1924/25 р. Про територіяльні частини (війско) і Доброхем (добровільна хемія). Приїзджий докладчик на тему про міжнародне положення говорив (очевидно по російськи) протягом двох годин, кінчав свою промову двайцять хвилин, аж дядьки упріли і хоч закінчив той кінець, як йому здавалось, дуже ефектно: „Тогда когда ми установим красное знамя труда на високих башнях Лондона...", але це ніякого ефекту не викликало у селян. Ні запитань, ні балачок. Пробувала президія розкачати, — ні, не розкачуються". Один тільки дядько з приводу війни сказав: — „Та що там говорити про ту війну. Треба, щоб надалі її не було"...

А щодо податку, то висновок з всіх уваг селян такий: „Не то що прибутку, а й насіння цього року не одержано; з кого зовсім не треба податку брати, а не то що прирівнювати його до одної десятини, бо він робить; не треба зовсім брати податку, — от буде полекша селянству".

На сході „незаможники ведуть себе пасивно й усякі справи більш обміркове заможний. При голосуванню правило таке: як заможний підносить руку — більшість за ним, як ні — питання не проходить"...

А ось картинка з другого сходу, в селі Бровки, гадяцького повіту на Полтавщині.

— „І що там буде сього дня"?... „Думаєш, що путнє"... „Що не говори, а ми ще сила. Держись хлопці"... — Так говорять куркулі коло будинку сельради, перед сходом. Нарешті відкриваються сход. Секретар реферує протиждень боротьби з сухотами, про жертви на повітряну флоту, завідуюча школою про роботу в школі". Говорить секретар, говорить голова сельради, обидва з таким завзяттям, з таким бажанням розбуркати масу...

Здається, що схід піде на зустріч. Але бере слово один із сельських горланів і все змінюється"... Всі пропозиції відкинено. Постанови: „Складати комісію для переведення чистки дзвонів і засобах раховати хворих ... коли немa безплатної допомоги хворим нашого села; допомоги дітям ніякої не треба, бо наші діти голі і босі, нашим дітям ніхто не помагає...; на воздушну флоту ми вже в осени 1923 р. збирали пожертви...; доклад учительки приняти до відома"...

„Голова сельради сердито закриває зібрання. Секретар збірає шпаргали й заклякле в помешканню сельради. Незаможники довго ще сходились, не тільки: „А що, помогло! — Допомога, допомога!... Ніякої допомоги"...

Цей образок мабуть не є виімковий, а він свідчить, що селяне не дуже то йдуть на руку властям, керуючись своїм власним економічним інтересом. Коли від тої власности нічого не маєш, а все чуєш: дай та дай, і на це і на те, то зрозуміло чому частіше чутися така відповідь, як відповідь отсього сходу в Бровках. З цього також видно, що переважна часть селянства тримає себе незалежно, почуваючи правоту свого становища. І нема нічого дивного, що комуністи піднімають галас „мовляв „куркуль" підносить голову, та наклікують і незаможників і власти до розправи з ним.

„Куркулі тепер не ті, що були років два тому", — пише Полонник, в цитованім вже допису. „Тепер вони голови задирають, роти розявляють, рукам волю дають... Куркуль все любить „на законний основі" робити. Майже в кожного куркуля є земельний кодекс, в якому куркулі краще розбираються, як иньший член Райземсудкомісії... Незаможники розлютовані на куркулів до неможливого. Балакають про полюту, про другу, цілком селянську революцію"...

Цю лють піддержують розуміється всемірно комуністи, бо цеж є „клясова боротьба", без якої вони не можуть жити, хоч ця „клясова боротьба" веде до нічого иншого, тільки до знищення головної продуктивної верстви на селі, а вслід за тим і до упадку сільського господарства взагалі.

З цеї блудної дороги у відношенню до села здавалось було звернула радянська влада, але не зовсім, стала на пі вдорогі. Треба піти далі і не викликувати штучної „клясової боротьби" там, де для неї мало або й зовсім нема економічних підстав, та дати змогу господарним елементам підняти хліборобську продукцію, від чого залежить істнування цілого народу й істнування держави.

Це не значить, що треба полишити безземельних і малоземельних селян їх власним силам. Навпаки. Цій частині села треба помогти також займатися продуктивною працею. Але це не може робитися коштом тих, що зберегли себе від господарчого упадку і спосібні продукувати трохи більше, ніж потрібно їм для заспокоєння власних потреб.

Спасення не в новій селянській революції і в різні куркулів, з якою носяться незаможників, яких підтримує радянська преса, тільки в піддержанню здорових господарсько елементів в їх продуктивній праці для піднесення сільського господарства.

(Діло). А. Ж.